

**Audit Committee Characteristics and Financial Statement
Comparability with the Moderating Role of Audit Firm Size and
Corporate Governance**

Zohreh Hajiha*

Accounting Department, East Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
(Corresponding Author). drzhajiha@gmail.com

Adeleh Azadzadeh

Department of Accounting, Faculty of Enghelab, North khorasan Branch, Iran.
aazadzadeh@yahoo.com

Abstract

Purpose: The main objective of this study is to investigate the relationship between audit committee characteristics and comparability of financial statement with the moderating role of audit firm size and corporate governance.

Methods: In this study, have been investigated 56 firms listed on Tehran stock exchange during the years 2013 to 2017 and To estimate research hypothesis, is used a multivariable regression model.

Results: Results of the study indicate that there is a negative and significant relationship between audit committee characteristics and financial statements comparability. However, audit firm size has a negative effect on relationship between audit committee characteristics and financial statement comparability and finally, board size has a positive effect on relationship between audit committee expertise and financial statement comparability and independent board has a negative effect on relationship between audit committee size and financial statement comparability.

Conclusions: Reducing financial statement comparability stem from less effectiveness audit committees.

Contribution: Despite the effect performance of audit committees on quality characteristics of financial statements, need attention to the effectiveness of audit committees is very important.

Key words: Audit Committee, Audit Firm Size, Corporate Governance, Financial Statement Comparability.

*Received on 2018/ November / 22
DOI: 10.30479/jfak.2019.9632.2319

Accepted on 2019 /November /27

ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با تأکید بر اندازه موسسه حسابرسی و حاکمیت شرکتی

زهره حاجیها*

دانشیار گروه آموزشی حسابداری، واحد تهران شرق، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

drzhajiha@gmail.com

عادلّه آزادزاده

دپارتمان حسابداری، دانشکده انقلاب، دانشگاه فنی و حرفه‌ای استان خراسان شمالی - ایران.

aazadzadeh@yahoo.com

چکیده

هدف: هدف این پژوهش، بررسی رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با تأکید بر اندازه موسسه حسابرسی و حاکمیت شرکتی می‌باشد.

روش: در این پژوهش، ۵۶ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۹۲-۱۳۹۶ مورد بررسی قرار گرفته است و برای آزمون فرضیه‌ها از مدل رگرسیون چندگانه استفاده شده است.

یافته‌ها: نتایج این پژوهش نشان می‌دهد بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ارتباط منفی و معناداری وجود دارد؛ همچنین نتایج نشان می‌دهد که اندازه موسسه حسابرسی بر رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی اثر منفی می‌گذارد. در نهایت، اندازه هیئت‌مدیره بر رابطه بین تخصص کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی اثر مثبت می‌گذارد و استقلال هیئت‌مدیره بر رابطه بین اندازه کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی اثر منفی می‌گذارد.

نتیجه‌گیری: کاهش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ناشی از اثربخشی کمتر کمیته‌های حسابرسی می‌باشد. **دانش‌افزایی:** با وجود تأثیر عملکرد کمیته‌های حسابرسی بر ویژگی‌های کیفی صورت‌های مالی لزوم توجه به اثربخشی کمیته‌های حسابرسی از اهمیت بسیاری برخوردار است.

واژگان کلیدی: اندازه موسسه حسابرسی، حاکمیت شرکتی، قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، کمیته حسابرسی.

* تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۹/۱ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۳۹۸/۹/۶

۱- مقدمه

منبع اصلی استفاده‌کنندگان از اطلاعات حسابداری جهت ارزیابی ارزش شرکت، صورت‌های مالی هستند که انتظار می‌رود اطلاعات صحیح، روشن و جامع را درباره واحد تجاری فراهم نمایند؛ بنابراین اطلاعات حسابداری باید مفید و مربوط بوده و توان اثرگذاری بر تصمیم‌گیری اقتصادی افراد را داشته باشند. به همین دلیل کیفیت گزارشگری مالی برای استفاده‌کنندگان از گزارشگری مالی شامل سرمایه‌گذاران، تحلیلگران مالی و قانون‌گذاران از اهمیت زیادی برخوردار است. در چارچوب مفهومی هیئت استانداردهای حسابداری مالی^۱ درباره گزارشگری مالی، قابلیت مقایسه به‌عنوان ویژگی کیفی اطلاعات حسابداری شناخته می‌شود. اگر سیستم حسابداری دو شرکت، برای مجموعه‌ای یکسان از رویدادهای اقتصادی، صورت‌های مالی مشابهی تولید کند، این دو سیستم قابل‌مقایسه هستند. قابلیت مقایسه صورت‌های مالی یکی از ابعاد مهم کیفیت گزارشگری مالی می‌باشد که سودمندی و صداقت اطلاعات حسابداری را افزایش می‌دهد و نقش مهمی را در حفظ اعتماد مشارکت‌کنندگان بازار سرمایه و سایر استفاده‌کنندگان اطلاعات حسابداری ایفا می‌کند و کیفیت گزارشگری مالی را ارتقا می‌بخشد. هر چه قابلیت مقایسه ارقام حسابداری افزایش پیدا کند، این اطلاعات برای استفاده‌کنندگان برون‌سازمانی و فعالان بازار شفاف‌تر می‌شوند (سون^۲، ۲۰۱۶: ۳۱۸). برای اطمینان از محتوای ارزشی اطلاعات حسابداری و پیشگیری از عملکرد گمراه‌کننده مدیریت، وجود یک مکانیسم نظارتی مناسب ضروری است که در این میان می‌توان کمیته حسابرسی را به‌عنوان یکی از سازوکارهای حاکمیت شرکتی و نظارت داخلی نام برد (صفری گرایلی و همکاران، ۱۳۹۶: ۲). کمیته حسابرسی دارای نقش و وظایف متعددی است که در صورت استقرار و عملکرد صحیح در واحدهای اقتصادی، تأثیر مثبتی بر عملکرد واحد حسابداری و واحد حسابرسی داخلی، همچنین کیفیت گزارشگری مالی هر واحد اقتصادی دارد. علاوه بر این تحقیقات اخیر (احمد حاجی^۳، ۲۰۱۵: ۸۵؛ حبیب و عظیم^۴، ۲۰۰۶: ۱۷۰) نشان می‌دهد که وجود کمیته حسابرسی اثربخش می‌تواند نقش مؤثری در بهبود سیستم اطلاعاتی و ایجاد اطمینان از معتبر بودن گزارش‌های مالی شرکت داشته باشد. در همین راستا این سؤال مطرح می‌شود که آیا بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی رابطه‌ای وجود دارد؟ و آیا وجود کمیته حسابرسی اثربخش باعث افزایش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و در نتیجه افزایش کیفیت گزارشگری مالی خواهد شد. با وجود نقش مهم قابلیت مقایسه در گزارشگری مالی، تحقیقات محدودی در این حوزه صورت گرفته است لذا هدف اصلی این پژوهش بررسی نقش کمیته حسابرسی و ویژگی‌های آن در تعیین میزان قابلیت مقایسه صورت‌های مالی می‌باشد تا اهمیت ویژگی‌های کمیته حسابرسی را از دیدگاه تصمیمات سرمایه‌گذاری تبیین نماید. نتایج این پژوهش به قانون‌گذاران و استانداردار گزاران در راستای بهبود کیفیت گزارشگری

مالی کمک شایانی می‌نماید. در ادامه، مبانی نظری و پیشینه پژوهش و فرضیه‌ها بیان می‌شود، سپس نتایج آزمون فرضیه‌ها مطرح و در نهایت با توجه به نتایج آزمون فرضیه‌ها و مبانی نظری و پیشینه مطرح شده، نتیجه‌گیری صورت می‌گیرد و با بیان محدودیت‌ها و پیشنهادها به پایان می‌رسد.

۲- مبانی نظری و توسعه فرضیه‌ها

۲-۱. ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی

قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، شناسایی و فهم شباهت‌ها و تفاوت‌های میان عملکرد مالی شرکت‌ها را افزایش می‌دهد. همچنین، قابلیت مقایسه، برای مشارکت‌کنندگان بازار سرمایه و استفاده‌کنندگان از اطلاعات حسابداری مهم است زیرا قابلیت مقایسه، اعتماد آن‌ها را در سنجش عملکرد مالی شرکت تقویت می‌کند و اطلاعات حسابداری را جهت تحلیل مالی و سرمایه‌گذاری مفید می‌سازد (هیل^۵ و همکاران، ۲۰۱۰؛ ۳۵۸). از سوی دیگر، کمیته‌های حسابرسی گزارش‌های مالی را تهیه نمی‌کنند و انجام حسابرسی مستقل را بر عهده ندارند، اما نقش اساسی در حصول اطمینان نسبت به سلامت و شفافیت گزارشگری مالی ایفا می‌نمایند (علوی و قائمی، ۱۳۹۶؛ ۱۴۴، صفری گرایلی و همکاران، ۱۳۹۶؛ ۱۰، فخاری و رضایی پیتته نوئی، ۱۳۹۷، ۶۳). در نتیجه، وجود کمیته حسابرسی با گزارشگری مالی باکیفیت مرتبط است که از طریق مدیریت سود کمتر، افشای داوطلبانه بیشتر و اطلاعات مالی قابل‌اعتمادتر سنجیده می‌شود و کمیته‌های حسابرسی تمایل خاصی به اطلاعات مالی قابل‌مقایسه خواهند داشت، بخصوص زمانی که چنین اطلاعاتی مبنایی را برای بررسی تحلیلی و ارزیابی عملکرد فراهم می‌آورند. نقش نظارتی کمیته حسابرسی بر سه بعد مهم کیفیت گزارشگری مالی تمرکز دارد: (۱) تقلب، تحریف و تجدید ارائه صورت‌های مالی (۲) صحت ارقام واقعی گزارش شده سود و اجزای سود (۳) سطح افشا؛ بنابراین، صورت‌های مالی شرکت‌های متقلب شباهت بیشتری به یکدیگر و متفاوت از شرکت‌های هم صنعتشان می‌باشند و موارد افشا شرکت‌های دارای کیفیت گزارشگری مالی ضعیف (متقلب) شباهتی با شرکت‌های هم صنعتشان ندارند بلکه با موارد افشا سایر شرکت‌های متقلب مشابهت دارند (هوبرگ و لویس^۶، ۲۰۱۴).

کمیته حسابرسی، کمیته‌ای متشکل از اعضای هیئت‌مدیره است که در ایران به‌طور معمول از سه تا پنج نفر مدیر غیرموظف (نه مدیر اجرایی شرکت و نه در استخدام شرکت)، تشکیل شده است (لاری و اورادی، ۱۳۹۵؛ ۷۲). استقرار کمیته حسابرسی الزاماً نشان‌دهنده اثربخشی کمیته حسابرسی نیست (کالبرز و فوگارتی^۷، ۱۹۹۳؛ ۲۶؛ منون و ویلیامز^۸، ۱۹۹۴؛ ۱۲۶). در حقیقت، ویژگی‌های کمیته حسابرسی شامل استقلال کمیته حسابرسی و تخصص مالی و حسابداری و سخت‌کوشی و اندازه کمیته حسابرسی، اثربخشی کمیته حسابرسی را در نظارت بر فرایند

گزارشگری مالی تعیین می‌کنند (زمان و همکاران^۱، ۲۰۱۱؛ ۱۷۲). بر همین اساس پژوهش وانگ و همکاران^{۱۱} (۲۰۱۶) با بررسی تاثیر ویژگی های کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی نشان می‌دهد که اگر اعضای کمیته حسابرسی دارای تخصص در زمینه حسابداری، مالی و یا مدیریت باشند، کیفیت گزارشگری مالی افزایش می‌یابد ولی زارعی و قاسمی (۱۳۹۶) معتقدند که بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی همچون استقلال، تخصص اعضا، سابقه مدیریت اعضا و تعداد اعضای کمیته حسابرسی با مدیریت سود به عنوان معیار کیفیت گزارشگری مالی رابطه‌ای وجود ندارد. علاوه بر این علوی و همکاران (۱۳۹۶) معتقدند در ایران فعالیت‌های کمیته حسابرسی هنوز به‌طور مؤثر موجب بهبود کیفیت گزارشگری مالی در دو سال پس از استقرار این کمیته‌ها نشده است.

این پژوهش بر دو ویژگی کمیته حسابرسی شامل اندازه کمیته حسابرسی و تخصص مالی و حسابداری اعضای کمیته حسابرسی و ارتباط این ویژگی‌ها با قابلیت مقایسه صورت‌های مالی تمرکز دارد. به طوریکه اندروز^{۱۱} (۲۰۱۸) و فنگ^{۱۲} (۲۰۱۴) معتقدند اندازه کمیته حسابرسی و تخصص مالی کمیته حسابرسی بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی اثرگذار است و شرکت‌های دارای کمیته‌های حسابرسی بزرگ و دارای اعضای با تخصص مالی و حسابداری از قابلیت مقایسه بیشتری نسبت به شرکت‌های هم صنعتشان برخوردارند.

۲-۲. اندازه کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی

تعداد اعضای کمیته حسابرسی در شرکت‌ها متنوع‌اند زیرا که اندازه کمیته حسابرسی نه تنها به مسئولیت و صلاحیت کمیته حسابرسی بستگی دارد بلکه به اندازه هیئت‌مدیره شرکت نیز وابسته است. از سویی انتظار می‌رود که کمیته‌های حسابرسی بزرگ اثربخش باشند زیرا با افزایش تعداد اعضای کمیته حسابرسی دانش وسیع‌تر و منابع بیشتری را برای فرایند نظارت بر گزارشگری مالی فراهم می‌کنند (کارامو و وافز^{۱۳}، ۲۰۰۵؛ ۴۵۶). در نتیجه مشکلات بالقوه در گزارشگری مالی کشف می‌شوند و به بهبود کیفیت کنترل داخلی و گزارشگری مالی کمک می‌نمایند. مطابق با این دیدگاه، مطالعات پیشین نشان می‌دهند که کمیته‌های حسابرسی بزرگ، کیفیت گزارشگری مالی و در نتیجه قابلیت مقایسه را افزایش می‌دهند (وافز، ۲۰۰۳؛ ۱۰۴۷؛ رقاتاندان و راما^{۱۴}، ۲۰۰۷؛ ۲۶۷؛ شارما و همکاران^{۱۵}، ۲۰۰۹؛ ۲۴۹).

۲-۳. تخصص مالی و حسابداری اعضای کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی

منظور از تخصص مالی کمیته حسابرسی طبق تعریف سازمان بورس و اوراق بهادار عبارت است از مدرک دانشگاهی یا مدرک حرفه‌ای ملی یا معتبر بین‌المللی در امور مالی (حسابداری، حسابرسی، مدیریت مالی، اقتصاد و سایر رشته‌های مدیریت با گرایش مالی یا اقتصادی) همراه با توانایی تجزیه و تحلیل صورت‌ها و گزارش‌های مالی و کنترل‌های داخلی حاکم بر گزارشگری

مالی (کامیابی و بوژمهرانی، ۱۳۹۵؛ ۱۹۵). ژانگ و همکاران^{۱۶} (۲۰۰۷) و کریشنان و ویسواناتان^{۱۷} (۲۰۰۸) بیان کردند که تخصص مالی و حسابداری کمیته حسابرسی، ابزاری اثربخش را جهت نظارت بر روش‌های گزارشگری مالی مدیریت فراهم می‌کند که منجر به کاهش هزینه نمایندگی می‌شود. همچنین کمیته حسابرسی دارای تخصص مالی و حسابداری منجر به افزایش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی می‌شود. به طوری که منجر به تولید اطلاعات مالی باکیفیت و کاهش هزینه نمایندگی و کاهش اطلاعاتی سهامداران می‌گردد.

۲-۴. ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و اندازه موسسه حسابرسی و حاکمیت شرکتی

کمیته حسابرسی یکی از ارکان اصلی نظام راهبری شرکت‌هاست که موجب تقویت و سلامت گزارشگری مالی می‌شود و استقلال حسابرسان مستقل را ارتقا می‌بخشد (علوی و فخاری، ۱۳۹۶؛ ۱۴۴). مطالعات پیشین نشان داده‌اند که موسسه حسابرسی باکیفیت دارای نظارت بهتری می‌باشد و نتایج حسابرسی باکیفیتی تولید می‌کند به دلیل اینکه از شهرت بیشتری برخوردار و با مخاطرات حقوقی بیشتری مواجه است و به شدت بر آموزش حسابرس و تسهیل برنامه‌ها سرمایه‌گذاری می‌کند و پرتفلیوی بزرگی از مشتریان دارد (اندروز و همکاران، ۲۰۱۸؛ ۲۲). از آنجایی که کمیته حسابرسی پل ارتباطی میان حسابرس مستقل و مدیریت و حسابرس داخلی می‌باشد، انتخاب مؤسسه حسابرسی باکیفیت، فرایند نظارتی کمیته حسابرسی را تسهیل می‌نماید به طوری که ارتباط بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را تقویت می‌کند (فرانسیس و همکاران^{۱۸}، ۲۰۱۴؛ ۶۰۹، فنگ، ۲۰۱۴). همچنین، موسسه حسابرسی باکیفیت، قوانین کاری منحصربه‌فردی دارد و به گونه‌ای استانداردهای حسابداری را اجرا و تفسیر می‌کند که منجر به سبک حسابرسی منحصربه‌فردی می‌شود که به کارگیری سبک حسابرسی ثابت، قابلیت مقایسه سود گزارش شده مشتریان این موسسه حسابرسی را افزایش می‌دهد؛ از سوی دیگر، زمانی که شرکت، موسسه حسابرسی باکیفیت استخدام نمی‌کند، کمیته حسابرسی دارای تخصص مالی و حسابداری، نقش مهمی را در تولید قابلیت مقایسه ایفا می‌کند. این نتیجه به دلیل وجود حسابرس بی‌کیفیت دارای قوانین و روش‌های کاری کمتر استاندارد در به کارگیری و تفسیر استانداردهای حسابداری و حسابرسی می‌باشد (فرانسیس و همکاران، ۲۰۱۴؛ ۶۰۸)؛ بنابراین، زمانی که کمیته حسابرسی دارای تخصص مالی و حسابداری، ارتباط بین حسابرس خارجی و مدیریت را به یکدیگر متصل می‌کند، کارآمدتر خواهد بود. به طوری که کمیته حسابرسی، حسابرس خارجی را استخدام و بر کار حسابرس نظارت می‌کند و اختلافات میان تیم مدیریت و حسابرس را برطرف و بر کنترل‌های داخلی نظارت می‌کند که همه این موارد مستلزم تلاش‌های بیشتر کمیته حسابرسی برای انجام و برآورده کردن وظایفشان در شرکت‌های دارای حاکمیت شرکتی ضعیف (هیئت‌مدیره کمتر مستقل) می‌باشد که مدیران از آزادی بیشتری در گزارشگری مالی و

فرصت‌های بیشتری برای به‌کارگیری روش‌های حسابداری جدید برخوردارند؛ بنابراین کمیته حسابرسی باعث ایجاد ارتباط قوی بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی در شرکت‌های دارای حاکمیت شرکتی ضعیف می‌شود. به طوریکه حسن و همکاران^{۱۹} (۲۰۱۷) می‌گویند کمیته حسابرسی تکمیل‌کننده حاکمیت شرکتی می‌باشد و نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد اثربخشی کمیته حسابرسی رابطه مثبتی با اندازه هیئت‌مدیره و استقلال هیئت‌مدیره دارد.

استقلال هیئت‌مدیره باعث نظارت اثربخش بر شرکت می‌شود، درصد بالای مدیران مستقل در هیئت‌مدیره، جدایی منافع سهامداران و مدیریت را کاهش می‌دهد و فعالیت‌های نظارتی و مشاوره‌ای به‌طور اثربخش‌تری انجام می‌گیرد و عملکرد مدیریت بهبود می‌یابد (آندرس و همکاران^{۲۰}، ۱۹۹۵:۲۰۰۵). استقلال هیئت‌مدیره در کاهش هزینه‌های نمایندگی اثر مهمی دارد و عملکرد شرکت را بهبود می‌بخشد (مک نایت و میرا^{۲۱}، ۲۰۰۳؛ هنری^{۲۲}، ۲۰۰۴؛ ۴۲۵؛ پرنیس و اسپنس^{۲۳}، ۲۰۰۷؛ ۱۸۴۹). در نتیجه، هیئت‌مدیره مستقل، بزرگ و اثربخش، فرایند نظارتی کمیته حسابرسی را تسهیل می‌نماید و ارتباط بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را تقویت می‌کند (فنگ، ۲۰۱۴). از سوی دیگر مطالعات پیشین نشان داده‌اند که استقلال هیئت‌مدیره منجر به بدتر شدن حاکمیت شرکتی خواهد شد که منجر به کاهش کیفیت گزارشگری مالی و کاهش قابلیت مقایسه می‌شود؛ بنابراین، ابهامی در رابطه با اینکه استقلال هیئت‌مدیره رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را تقویت و یا تعدیل می‌کند، وجود دارد.

طبق پژوهش‌های پیشین، رابطه بین اندازه هیئت‌مدیره و کیفیت گزارشگری مالی متفاوت است. به‌طوری‌که از یک‌سو، هیئت‌مدیره بزرگ در فرایند نظارتی، اثربخش‌تر عمل می‌کند زیرا زمان و تلاش‌های بیشتری را در جهت نظارت اختصاص می‌دهد و میزان کار را میان تعداد بیشتری از مدیران تقسیم می‌کند علاوه بر این هیئت‌مدیره بزرگ از حاکمیت مدیریت می‌کاهد و مهارت و تجربه جمعی را فراهم می‌کند (مانکس و همکاران^{۲۴}، ۲۰۰۴؛ کلین^{۲۵}، ۲۰۰۲؛ ۳۷۹؛ هسنی و وانگ^{۲۶}، ۲۰۱۰؛ ۹؛ اخترالدین و همکاران^{۲۷}، ۲۰۰۹؛ ۵۰). از سوی دیگر هیئت‌مدیره بزرگ باعث ایجاد مشکلات ارتباطی و هماهنگی میان اعضا می‌شود و در نتیجه فرایند تصمیم‌گیری را کند می‌کند (جنسن^{۲۸}، ۱۹۹۳؛ ۴۴۱؛ چنگ^{۲۹}، ۲۰۰۸؛ ۱۶۳؛ یرماک^{۳۰}، ۱۹۹۶؛ ۹۸). همچنین اندروز (۲۰۱۸) می‌گوید اثرگذاری تخصص کمیته حسابرسی بر قابلیت مقایسه در شرکت‌های دارای هیئت‌مدیره کوچک و استقلال کمتر قوی‌تر است. این پژوهش به دو بعد مهم حاکمیت شرکتی شامل استقلال هیئت‌مدیره و اندازه هیئت‌مدیره می‌پردازد.

با توجه به مبانی نظری و پیشینه ارائه‌شده، فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر بیان می‌شود:

قابلیت مقایسه صورت‌های مالی یکی از ابعاد مهم کیفیت گزارشگری مالی می‌باشد و با توجه به اینکه کمیته‌های حسابرسی بزرگ، نظارت بهتری بر عملکرد مدیریت در گزارشگری مالی دارند، انتظار می‌رود که شرکت‌های دارای کمیته حسابرسی بزرگ از اطلاعات مالی قابل مقایسه‌تری برخوردار باشند و همچنین اطلاعات مالی شرکت‌های دارای کمیته حسابرسی متخصص در زمینه حسابداری و مالی از قابلیت مقایسه بیشتری برخوردار باشند؛ بنابراین فرضیه اول بدین گونه بیان می‌شود:

فرضیه ۱: بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی (اندازه و تخصص) و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ارتباط معناداری وجود دارد.

مؤسسات حسابرسی بزرگ و باکیفیت ارتباط بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را تقویت می‌کنند زیرا فرایند نظارتی کمیته حسابرسی را تسهیل می‌کنند. همچنین، مؤسسات حسابرسی بزرگ به علت دارا بودن مجموعه‌ای منحصربه‌فرد از قوانین و روش‌های حسابرسی و سبک حسابرسی ثابت باعث افزایش قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری مشتریان‌شان می‌شوند، به طوری که فرضیه دوم بدین گونه مطرح می‌شود:

فرضیه ۲: اندازه موسسه حسابرسی بر رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی اثر می‌گذارد.

نتایج پژوهش حسن و همکاران (۲۰۱۷) نشان می‌دهد که ویژگی‌های هیئت‌مدیره (اندازه و استقلال) تکمیل‌کننده اثربخشی کمیته حسابرسی هستند. به طوری که شرکت‌های دارای هیئت‌مدیره بزرگ و مستقل، کمیته حسابرسی اثربخش دارند. کلین (۲۰۰۲) و کریشان (۲۰۰۵) رابطه مثبتی را بین استقلال هیئت‌مدیره و کیفیت گزارشگری مالی گزارش کردند. از سوی دیگر لائوکس^{۳۱} (۲۰۰۸) و کومار و کریشان^{۳۲} (۲۰۰۸) بیان کردند که استقلال هیئت‌مدیره منجر به بدتر شدن حاکمیت شرکتی خواهد شد که منجر به کاهش کیفیت گزارشگری مالی و کاهش قابلیت مقایسه می‌شود؛ بنابراین، ابهامی در رابطه با اینکه استقلال هیئت‌مدیره رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را تقویت و یا تعدیل می‌کند، وجود دارد. همچنین شواهد تجربی نشان دادند که شرکت‌های دارای اندازه هیئت‌مدیره بزرگ از کیفیت گزارشگری مالی بهتری برخوردارند (فنگ، ۲۰۱۴؛ ۹). از سوی دیگر شواهد تجربی دیگری نشان دادند که هنگامی که اندازه هیئت‌مدیره افزایش می‌یابد، اثربخشی نظارت هیئت‌مدیره کاهش می‌یابد؛ بنابراین فرضیه سوم بدین گونه مطرح می‌شود:

فرضیه ۳: حاکمیت شرکتی (استقلال و اندازه هیئت‌مدیره) بر رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی اثرگذار می‌گذارد.

۳- روش پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی می‌باشد و همچنین از نظر داده‌ها و زمان گردآوری اطلاعات از نوع داده‌های تابلویی و تاریخی است. اطلاعات و داده‌های مورد نیاز از صورت‌های مالی، یادداشت‌های همراه صورت‌های مالی، پایگاه‌های اطلاعاتی سازمان بورس و اوراق بهادار تهران (کدال و آرشیو) به صورت دستی برای دوره ۸ ساله طی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۶ استخراج شده است.

از روش حذف سیستماتیک برای انتخاب نمونه استفاده شد؛ بنابراین در این پژوهش نمونه آماری متشکل از شرکت‌هایی است که دارای ویژگی‌هایی باشند که در نگاره ۱ بیان شده است. با توجه به شرایط و اعمال محدودیت‌های یادشده و با توجه به اینکه صنایعی انتخاب شدند که حداقل ۶ شرکت داشته باشند، در نهایت تعداد ۵۶ شرکت در پنج صنعت به‌عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند.

نگاره (۱): فرآیند گردآوری داده‌ها

تعداد شرکت‌ها	پنل الف: فرآیند گردآوری داده‌ها
۱۸۴	تعداد شرکت‌های تولیدی پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران که دارای صورت‌های مالی حسابرسی شده در بازه زمانی ۹۲/۱۲/۲۹ الی ۹۶/۱۲/۲۹ هستند.
۱۷	کسر می‌شود: تعداد شرکت‌هایی که در بازه زمانی ۹۲ تا ۹۶ در بورس پذیرفته شده‌اند.
۲۰	کسر می‌شود: تعداد شرکت‌هایی که بیش از سه ماه وقفه معاملاتی داشته‌اند*.
۴۳	کسر می‌شود: تعداد شرکت‌هایی که در صنایعی قرار دارند که کمتر از ۶ شرکت را دارا می‌باشند.
۴۸	کسر می‌شود: تعداد شرکت‌هایی که اطلاعات آن‌ها از سال ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۶ در دسترس نباشد.
۵۶ شرکت	تعداد شرکت‌های نمونه شرکت‌کننده در تجزیه و تحلیل نهایی

* چون از داده‌های سه‌ماهه برای سود و محاسبه بازده شرکت‌های نمونه در محاسبه مربوط به قابلیت مقایسه استفاده می‌شود، لذا بهتر است که جهت مقایسه بهتر، شرکت‌ها بیش از سه ماه وقفه معاملاتی نداشته باشند.

۳-۱. مدل پژوهش

در این پژوهش مطابق پژوهش فنگ (۲۰۱۴) به منظور آزمون فرضیه اول از مدل ۱ و برای آزمون فرضیه دوم از مدل ۲ و برای آزمون فرضیه سوم از مدل ۳ استفاده شده است:

$$CompAccInd_{it} = \alpha_0 + \beta_1 ACSIZE_{it} + \beta_2 ACEXP_{it} + \beta_3 SG_{it} + \beta_4 SizeTA_{it} + \beta_5 Lev_{it} + \beta_6 CFO_{it} + \beta_7 STD\_Sales_{it} + \varepsilon_i \quad \text{مدل ۱}$$

$$CompAccInd_{it} = \alpha_0 + \beta_1 ACSIZE_{it} + \beta_2 ACEXP_{it} + \beta_3 Big_{it} + \beta_4 Big_{it} \times ACSIZE_{it} + \beta_5 Big_{it} \times ACEXP_{it} + \beta_6 SG_{it} + \beta_7 SizeTA_{it} + \beta_8 Lev_{it} + \beta_9 CFO_{it} + \beta_{10} STD\_Sales_{it} + \varepsilon_i \quad \text{مدل ۲}$$

$$CompAccInd_{it} = \alpha_0 + \beta_1 ACSIZE_{it} + \beta_2 ACEXP_{it} + \beta_3 Bsize_{it} + \beta_4 Indep_{it} + \beta_5 Bsize_{it} \times ACSIZE_{it} + \beta_6 Bsize_{it} \times ACEXP_{it} + \beta_7 Indep_{it} \times ACSIZE_{it} + \beta_8 Indep_{it} \times ACEXP_{it} + \beta_9 SG_{it} + \beta_{10} SizeTA_{it} + \beta_{11} Lev_{it} + \beta_{12} CFO_{it} + \beta_{13} STD\_Sales_{it} + \varepsilon_i \quad \text{مدل ۳}$$

۳-۲. متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته

با پیروی از پژوهش دی فرانکو و همکاران^{۳۳} (۲۰۱۱)، برای اندازه‌گیری قابلیت مقایسه صورت‌های مالی از این مدل به‌عنوان مقداری از سود گزارش شده دو شرکت هم صنعت، استفاده شد. زمانی که دو شرکت در معرض رویدادهای غیرمنتظره و غیرقابل پیش‌بینی مثبت و منفی قرار می‌گیرند، بر اقتصاد اثر می‌گذارند (اندروز و همکاران، ۲۰۱۸؛ ۱۱). مطابق با چهارچوب‌های مفهومی هیئت استانداردهای حسابداری مالی و هیئت استانداردهای حسابداری بین‌المللی، هدف اصلی این است که اگر دو شرکت با پیامدهای اقتصادی مشابهی روبرو شدند، مقادیر حسابداری مشابهی را گزارش کنند تا مقادیر حسابداری‌شان قابل مقایسه باشند (بارث و همکاران^{۳۴}، ۲۰۱۲؛ ۷۳).

بدین منظور، میزان مطابقت رویدادهای اقتصادی (مانند بازده) با صورت‌های مالی (مانند سود) برای هر شرکت i با استفاده از رگرسیون سری‌های زمانی زیر و با به‌کارگیری داده‌های ۱۶ دوره سه‌ماهه گذشته برآورد شده است:

$$\text{Earnings}_{it} = \alpha_i + \beta_i \text{Return}_{it} + \varepsilon_{it} \quad \text{رابطه (۱)}$$

در اینجا، Earnings_{it} ، سود خالص سه‌ماهه تقسیم‌بر ارزش بازار سه‌ماهه شرکت i و Return_{it} ، بازده سهام سه‌ماهه شرکت i می‌باشد. میزان شباهت عملیات دو شرکت، قابلیت مقایسه میان شرکت‌ها را نشان می‌دهد (دی فرانکو و همکاران، ۲۰۱۱). با استفاده از عملیات حسابداری برآورد شده، سود پیش‌بینی شده شرکت i و j محاسبه می‌شود:

$$\text{Firm } i = E(\text{Earnings}_{iit}) = \hat{\alpha}_i + \hat{\beta}_i \text{Return}_{it} \quad \text{رابطه (۲)}$$

$$\text{Firm } j = E(\text{Earnings}_{jijt}) = \hat{\alpha}_j + \hat{\beta}_j \text{Return}_{it} \quad \text{رابطه (۳)}$$

در این رابطه‌ها، $E(\text{Earnings}_{iit})$ ، سود پیش‌بینی شده شرکت i ، نشان‌دهنده عملیات شرکت i و بازده شرکت i در دوره سه‌ماهه t ؛ $E(\text{Earnings}_{jijt})$ ، سود پیش‌بینی شده شرکت j ، نشان‌دهنده عملیات شرکت j و بازده شرکت i می‌باشد.

قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بین شرکت i و شرکت j ، CompAcct_{ijt} ، مقدار منفی میانگین خالص تفاوت بین سودهای پیش‌بینی شده شرکت‌های i و j می‌باشد:

$$\text{CompAcct}_{ijt} = -1/16 \sum_{t-15}^t |E(\text{Earnings}_{jijt}) - E(\text{Earnings}_{iit})| \quad \text{رابطه (۴)}$$

مقدار بزرگ‌تر CompAcct_{ijt} ، نشان‌دهنده قابلیت مقایسه بیشتر می‌باشد (فنگ و همکاران، ۲۰۱۸؛ ۱۷).

متغیرهای مستقل

تخصص اعضای کمیته حسابرسی (ACEXP): درصد اعضای کمیته حسابرسی با تخصص مالی و حسابداری (گواهینامه CFA یا CPA یا دارای تجربه حسابداری و مالی مرتبط) (کریشانان و همکاران، ۲۰۱۱؛ ۴۵۶؛ فنگ، ۲۰۱۴؛ ۱۷).

اندازه کمیته حسابرسی (ACSIZE): تعداد اعضای کمیته حسابرسی. شرکت‌های دارای کمیته حسابرسی بزرگ‌تر از کیفیت گزارشگری مالی بهتری برخوردارند (وافز، ۲۰۰۳؛ ۱۰۴۷؛ راقاناندان و راما، ۲۰۰۷؛ ۲۶۷؛ شارما، ۲۰۰۹؛ ۲۴۸؛ فنگ، ۲۰۱۴؛ ۱۸).

متغیرهای تعدیل‌گر

اندازه موسسه حسابرسی (BIG): عدد یک، اگر حسابرس جزء مؤسسات حسابرسی خصوصی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار متعلق به طبقه «اول» باشد، برای مؤسسات حسابرسی خصوصی معتمد سایر طبقات، صفر.

اندازه هیئت‌مدیره (BSIZE): تعداد اعضای هیئت‌مدیره (فنگ، ۲۰۱۴؛ ۱۹).

استقلال هیئت‌مدیره (INDEP): نسبت اعضای غیرموظف هیئت‌مدیره به کل اعضای هیئت‌مدیره. استقلال هیئت‌مدیره رابطه مثبتی باکیفیت گزارشگری مالی دارد (کریشانان و همکاران، ۲۰۱۱؛ ۴۵۷).

متغیرهای کنترلی

رشد فروش (SG): برابر است با فروش سال جاری منهای فروش سال گذشته تقسیم بر فروش سال گذشته. شرکت‌های دارای رشد فروش بیشتر از قابلیت مقایسه بیشتری برخوردارند (فنگ، ۲۰۱۴؛ ۱۹).

اندازه شرکت (SIZETA): لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها (فنگ، ۲۰۱۴؛ ۱۹). قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌های بزرگ‌تر، بیشتر است (دفرانکو و همکاران، ۲۰۱۱؛ ۸۹۷).

اهرم مالی (LEV): کل بدهی‌ها تقسیم بر کل دارایی‌ها (فنگ، ۲۰۱۴). نسبت اهرمی رابطه منفی با قابلیت مقایسه صورت‌های مالی دارد. (دی فوند و جیمبالو^{۳۵}، ۱۹۹۴؛ ۱۶۷؛ سوئی^{۳۶}، ۱۹۹۴؛ ۲۹۳).

جریان‌های نقدی (CFO): جریان‌های نقدی عملیاتی تقسیم بر کل دارایی‌ها. شرکت‌های دارای جریان‌های نقد عملیاتی از کیفیت گزارشگری مالی بهتری برخوردارند (فنگ، ۲۰۱۴؛ ۲۰).

انحراف استاندارد فروش (STD_Sales): انحراف استاندارد فروش ۵ سال مالی گذشته. شرکت‌های دارای نوسان زیاد در فروش از کیفیت گزارشگری مالی پایین‌تری برخوردارند (فرانسیس و همکاران، ۲۰۱۴؛ ۶۱۴).

۴- یافته‌های پژوهش

۴-۱. آمار توصیفی

مطابق با نگاره ۲، نتایج نشان می‌دهد که مقدار میانگین شرکت‌ها برای قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ۰/۰۰۲۸۸- می‌باشد که با مقدار گزارش شده توسط دی فرانکو و همکاران (۲۰۱۱) تفاوت دارد. مقدار میانگین اندازه کمیته حسابرسی ۳/۰۸۲۱ می‌باشد که متفاوت از مقدار گزارش شده (۳/۷۴۳) توسط کریشنان و همکاران (۲۰۱۱) می‌باشد. نتایج آن‌ها نشان می‌دهد که به‌طور میانگین کمیته‌های حسابرسی شرکت‌های نمونه دارای ۳/۵ عضو می‌باشند. نتایج نشان می‌دهد که به‌طور میانگین ۷۵ درصد اعضای کمیته‌های حسابرسی دارای تخصص مالی و حسابداری می‌باشند. میانگین نسبت بدهی نشان‌دهنده آن است که در حدود ۲۰ درصد از دارایی‌های شرکت‌ها از محل بدهی تأمین شده است. اندازه شرکت یا لگاریتم طبیعی دارایی‌ها، به‌طور میانگین حدود ۱۴ است و رشد فروش به‌طور میانگین ۱۴/۸ درصد می‌باشد و همچنین انحراف استاندارد فروش به‌طور میانگین ۲۷/۵ درصد می‌باشد. تعداد مشاهدات دارای بیشترین اندازه هیئت‌مدیره ۲۱۲ مشاهده و تعداد مشاهدات دارای هیئت‌مدیره مستقل ۲۱۲ مشاهده و تعداد مشاهدات دارای مؤسسات حسابرسی معتمد بورس طبقه اول ۱۹۲ مشاهده می‌باشد.

نگاره (۲): آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

	کمیته	بیشینه	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
Com	-۰/۰۰۹۵۴	۰/۰۰۰	-۰/۰۰۲۸۸	۰/۰۰۱۶۸۹	-۰/۸۵۲۶۶	۴/۹۴۸۶۸۵
ACsize	۳/۰۰۰	۵/۰۰	۳/۰۸۲۱	۰/۳۹۳۰۸۹	۴/۶۲۴۰۷۷	۲۲/۵۲۹۲
ACEXP	۰/۳۳	۱/۰۰	۰/۷۵۴۳	۰/۲۰۷۲	-۰/۲۶۶۵	۲/۳۷۸
SG	-۰/۹۳	۱/۰۷۵	۰/۱۴۸	۰/۳۱۴۲	۰/۲۳۵۵	۳/۶۱۲
Size	۱۱/۷۶	۱۹/۳۷	۱۴/۷۶	۱/۵۶۷	۱/۱۵۸	۴/۱۳۲
LEV	۰/۱۴۷	۱/۳۲	۰/۲۰۶	۰/۵۸۵	۰/۲۹۳	۳/۱۶۳
CFO	-۰/۱۸۱	۰/۵۴۵	۰/۱۲۶	۰/۱۱۲	۰/۷۰۳	۴/۳۱۸
STDsales	۰/۰۰۲	۹/۰۳۶	۰/۲۷۵	۰/۹۱۵	۶/۰۱۷	۴۷/۶۹
Bsize	تعداد مشاهدات دارای بیشترین اندازه هیئت‌مدیره: ۲۱۲ مشاهده					
INDEP	تعداد مشاهدات دارای هیئت‌مدیره مستقل: ۲۱۲ مشاهده					
Big4	تعداد مشاهدات دارای مؤسسات حسابرسی معتمد بورس طبقه اول: ۱۹۲ مشاهده					

۴-۱-۱. آزمون ریشه واحد

نگاره (۳): نتایج آزمون ریشه واحد

نتیجه	سطح معناداری	آماره‌ی آزمون لوین، لین و جو	متغیرها
I(0)	./.....	-۱۸/۰۸۷	قابلیت مقایسه صورت‌های مالی
I(0)	./.....	-۴/۷۸۷۲	اندازه کمیته حسابرسی
I(0)	./.....	-۱۴/۳۹۷	تخصص اعضای کمیته حسابرسی
I(0)	./.....	-۴/۱۸۴	اندازه موسسه حسابرسی
I(0)	./.....	-۵/۵۸۴	تعامل اندازه موسسه حسابرسی در اندازه کمیته حسابرسی
I(0)	./.....	-۷/۴۹۲	تعامل اندازه موسسه حسابرسی در تخصص اعضای کمیته حسابرسی
I(0)	./.....	-۴/۱۶۶	اندازه هیئت‌مدیره
I(0)	./.....	-۴/۲۰۲۹	استقلال هیئت‌مدیره
I(0)	./.....	-۵/۱۰۸۸	تعامل اندازه هیئت‌مدیره در اندازه کمیته حسابرسی
I(0)	./.....	-۴/۴۳۶	تعامل اندازه هیئت‌مدیره در تخصص اعضای کمیته حسابرسی
I(0)	./.....	-۴/۰۴۴۴	تعامل استقلال هیئت‌مدیره در اندازه کمیته حسابرسی
I(0)	./.....	-۳/۲۱۰۹	تعامل استقلال هیئت‌مدیره در تخصص اعضای کمیته حسابرسی
I(0)	./.....	-۱۸/۱۹۹	رشد فروش
I(0)	./.....	-۳۰/۷۱۶	اندازه شرکت
I(0)	./.....	-۱۵/۲۶۵	اهرم مالی
I(0)	./.....	-۳۴/۹۷۷	جریان‌های نقدی
I(0)	./.....	-۲۰/۶۸۸	انحراف استاندارد فروش

همان‌طور که ملاحظه می‌شود سطح معنی‌داری آزمون ریشه واحد در همه متغیرها کمتر از ۰/۰۵ و نشان می‌دهد که از مرتبه صفر $I(0)$ و در سطح مانا هستند این بدان معنی است که میانگین و واریانس متغیرها در طول زمان و کوواریانس متغیرها بین سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ ثابت بوده است و متغیرها پایا می‌باشند.

۴-۱-۲. آزمون ثابت بودن واریانس جمله خطا (باقی‌مانده‌ها)

آزمون حاصل از ثابت بودن واریانس جمله خطا به شرح زیر است:

نگاره (۴): آزمون LR

احتمال	مقدار آماره	نوع آماره	ردیف
./.....	۶۶/۴۱۶	F آماره	مدل فرضیه اول
./.....	۵۱/۰۳۸	F آماره	مدل فرضیه دوم
./.....	۴۱/۹۴۶	F آماره	مدل فرضیه سوم

در این آزمون فرض بر ناهمسانی واریانس باقیمانده‌ها است که با توجه به جدول فوق و معنادار بودن مدل‌های پژوهش، فرضیه ما مبنی بر وجود همسانی واریانس در مدل فرضیه اول، دوم و سوم پذیرفته نمی‌شود. در حالت ناهمسانی واریانس از روش OLS نمی‌توان برای تخمین استفاده کرد بنابراین برای رفع مشکل ناهمسانی از روش GLS برای تخمین مدل‌ها استفاده می‌شود.

۴-۱-۳. آزمون‌های تشخیصی در داده‌های ترکیبی

نگاره (۵)؛ نتایج آزمون f لیمر و هاسمن

نتیجه	سطح معنی‌داری	آزمون هاسمن	نتیجه	سطح معنی‌داری	آزمون اف لیمر
فرضیه اول	۰/۰۰۰	۳۵/۳۲۴	تابلویی	۰/۰۰۰	۴۷/۸۸۸
فرضیه دوم	۰/۰۰۲	۲۹/۴۲۲	تابلویی	۰/۰۰۰	۲۶/۴۱۹
فرضیه سوم	۰/۰۰۰	۶۷/۸۲۱	تابلویی	۰/۰۰۰	۲۷/۳۱۵

همان‌طور که ملاحظه می‌شود آزمون F لیمر نشان می‌دهد مشاهداتی که احتمال آزمون آن‌ها بیشتر از ۵٪ باشد یا به عبارت دیگر آماره آزمون آن‌ها کمتر از آماره جدول باشد، از روش تلفیقی استفاده می‌شود و برای مشاهداتی که احتمال آزمون آن‌ها کمتر از ۵٪ است، برای تخمین الگو از روش داده‌های تابلویی استفاده خواهد شد. با توجه به نتایج به دست آمده، روش داده‌های تابلویی برای مدل فرضیه اول، دوم و سوم پذیرفته شده است. روش داده‌های تابلویی خود با استفاده از دو الگوی «اثرات تصادفی» و «اثرات ثابت» می‌تواند انجام گیرد که برای انتخاب آن‌ها، از آزمون هاسمن استفاده می‌شود. برای مشاهداتی که احتمال آزمون آن‌ها کمتر از ۵٪ است از الگوی اثرات ثابت و برای مشاهداتی که احتمال آزمون آن‌ها بیشتر از ۵٪ است از الگوی اثرات تصادفی برای تخمین استفاده می‌شود. با توجه به مدل فرضیه اول، دوم و سوم احتمال آزمون کای دو کمتر از ۵٪ شده است بنابراین از اثرات ثابت جهت تخمین و تجزیه و تحلیل مدل فرضیه اول، دوم و سوم استفاده می‌شود.

آزمون فرضیه اول

نگاره (۶)؛ نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول

نام متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معنی‌داری
مقدار ثابت	-۰/۰۰۶۴۳۰	۰/۰۰۰۳۱۰	-۲۰/۷۵۸۶۳	۰/۰۰۰۰
تخصص کمیته حسابرسی	-۰/۰۰۰۲۶۱	۶/۶۹۰۰۵	-۳/۹۰۶۹۷۷	۰/۰۰۰۱
تعداد اعضای کمیته حسابرسی	-۰/۰۰۰۲۹۷	۶/۰۷۰۰۵	-۴/۸۹۱۲۲۷	۰/۰۰۰۰
رشد فروش	۰/۰۰۱۰۰۸	۵/۰۵۰۰۵	۱۹/۹۸۳۲۳	۰/۰۰۰۰
اندازه شرکت	۰/۰۰۰۳۶۰	۱/۴۶۰۰۵	۲۴/۶۵۲۳۳	۰/۰۰۰۰
اهرم مالی	-۰/۰۰۰۶۵۴	۷/۷۰۰۰۵	-۸/۴۹۱۹۵۴	۰/۰۰۰۰
نسبت جریان نقدی	-۰/۰۰۲۱۲۳	۰/۰۰۰۱۰۹	-۱۹/۴۴۵۷۴	۰/۰۰۰۰
انحراف فروش	-۴/۹۲۰۰۶	۳/۷۱۰۰۵	-۰/۱۳۲۵۶۰	۰/۸۹۴۷
ضریب تعیین	۰/۸۶۹۸۲۶	آماره اف لیمر: ۴۷/۸۸۸	آماره F آزمون: ۱۴۳/۳۴۰۵	سطح معنی‌داری: ۰/۰۰۰۰
آماره دورین	۲/۲۰۲۶۷۶	واتسون: سطح معنی‌داری: ۰/۰۰۰۰		

در آزمون فرضیه اول پژوهش نتایج حاصل از تخمین نشان می‌دهد که احتمال آماره t برای ضریب ثابت و ضرایب متغیرهای اندازه کمیته حسابرسی، تخصص اعضای کمیته حسابرسی، رشد فروش، اندازه شرکت، اهرم مالی، جریان‌های نقدی بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی کمتر از ۵٪ است؛ لذا ارتباط فوق از لحاظ آماری معنی‌دار می‌باشد و ضریب برآورد شده توسط نرم‌افزار برای متغیرهای اندازه کمیته حسابرسی، تخصص اعضای کمیته حسابرسی بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی منفی و معنادار می‌باشد. احتمال آماره t برای متغیر انحراف استاندارد فروش بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بیشتر از ۵٪ است؛ از این رو ضریب برآوردی متغیر فوق از لحاظ آماری معنی‌دار نیست، بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت این متغیرها در مدل بی‌معنی می‌باشند ضریب تعیین تعدیل‌شده قدرت توضیح دهنده متغیرهای مستقل را نشان می‌دهد که قادر هستند به میزان ۸۷٪ تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. احتمال آماره F بیانگر این است که کل مدل از لحاظ آماری معنی‌دار می‌باشد. با توجه به فرضیه چون متغیرهای اندازه کمیته حسابرسی، تخصص اعضای کمیته حسابرسی بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی منفی و معنادار می‌باشد. پس فرض H_0 رد می‌شود یعنی بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی (اندازه و تخصص) و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ارتباط معناداری وجود دارد.

آزمون فرضیه دوم

نگاره (۷)؛ نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم

نام متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معنی‌داری
مقدار ثابت	-۰/۰۰۶۴۳۶	۰/۰۰۰۳۰۸	-۲۰/۹۱۰۲۲	۰/۰۰۰۰
تخصص کمیته حسابرسی	-۰/۰۰۰۲۲۶	۶/۵۳۰۰۵	-۳/۴۵۰۸۷۵	۰/۰۰۰۰۷
تعداد اعضای کمیته حسابرسی	-۰/۰۰۰۲۶۳	۶/۳۶۰۰۵	-۴/۱۴۳۲۳۸	۰/۰۰۰۰
اندازه موسسه حسابرسی	۰/۰۰۱۹۶۷	۰/۰۰۰۲۱۳	۹/۲۲۷۴۳۹	۰/۰۰۰۰
تخصص کمیته حسابرسی × اندازه موسسه حسابرسی	-۰/۰۰۰۳۹۱	۰/۰۰۰۱۲۲	-۳/۲۰۹۵۵	۰/۰۰۱۵
تعداد اعضای کمیته حسابرسی × اندازه موسسه حسابرسی	-۰/۰۰۰۵۷۹	۶/۰۵۲۳۰۵	-۹/۵۶۲۳۴۳	۰/۰۰۰۰
رشد فروش	۰/۰۰۱۰۳۱	۵/۷۲۰۰۵	۱۸/۰۱۴۹۸	۰/۰۰۰۰
اندازه شرکت	۰/۰۰۰۳۵۷	۱/۴۲۰۰۵	۲۵/۱۲۰۶۵	۰/۰۰۰۰
اهرم مالی	-۰/۰۰۰۶۴۹	۸/۰۶۰۰۵	-۸/۰۵۱۸۸۳	۰/۰۰۰۰
نسبت جریان نقدی	-۰/۰۰۰۲۱۳۲	۰/۰۰۰۱۰۳	-۲۰/۶۷۵۸۹	۰/۰۰۰۰
انحراف فروش	-۱/۰۷۰۵۱	۳/۶۸۰۰۵	-۰/۲۹۰۹۱۴	۰/۷۷۱۴
ضریب تعیین تعدیل‌شده:	آماره اف لیمر: ۲۶/۴۱۹	سطح معنی‌داری: ۰/۰۰۰۰	آماره F آزمون: ۱۳۳/۵۲۷۶	سطح معنی‌داری: ۰/۰۰۰۰
آماره دورین واتسون:				
				۲/۱۴۷۰۱۵

نتایج حاصل از تخمین نشان می‌دهد که احتمال آماره t برای ضریب ثابت و ضرایب متغیرهای اندازه کمیته حسابرسی، تخصص اعضای کمیته حسابرسی، اندازه موسسه حسابرسی، تعامل اندازه موسسه حسابرسی در اندازه کمیته حسابرسی، تعامل اندازه موسسه حسابرسی در تخصص اعضای کمیته حسابرسی، رشد فروش، اندازه شرکت، اهرم مالی، جریان‌های نقدی بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی کمتر از ۵٪ است؛ لذا ارتباط فوق از لحاظ آماری معنی‌دار می‌باشد و ضریب برآورد شده توسط نرم‌افزار برای متغیرهای تعامل اندازه موسسه حسابرسی در اندازه کمیته حسابرسی، تعامل اندازه موسسه حسابرسی در تخصص اعضای کمیته حسابرسی بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی منفی و معنادار می‌باشد. احتمال آماره t برای متغیر انحراف استاندارد فروش بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بیشتر از ۵٪ است؛ از این رو ضریب برآوردی متغیر فوق از لحاظ آماری معنی‌دار نمی‌باشد؛ بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت این متغیرها در مدل بی‌معنی می‌باشند ضریب تعیین تعدیل‌شده قدرت توضیح دهنده متغیرهای مستقل را نشان می‌دهد که قادر است به میزان ۸۷٪ تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. احتمال آماره F بیانگر این است که کل مدل از لحاظ آماری معنی‌دار می‌باشد. با توجه به فرضیه چون متغیرهای تعامل اندازه موسسه حسابرسی در اندازه کمیته حسابرسی، تعامل اندازه موسسه حسابرسی در تخصص اعضای کمیته حسابرسی بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی منفی و معنادار می‌باشد، پس فرض H_0 رد می‌شود؛ یعنی اندازه موسسه حسابرسی بر رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی اثر می‌گذارد.

آزمون فرضیه سوم

نگاره (۸)؛ نتایج حاصل از آزمون فرضیه سوم

نام متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معنی‌داری
مقدار ثابت	-۰/۰۰۶۵۱۵	۰/۰۰۰۳۹۳	-۱۶/۵۵۹۹۷	۰/۰۰۰۰
تخصص کمیته حسابرسی	-۰/۰۰۰۲۱۳	۶/۶۹۰۰۵	-۳/۱۵۰۲۲۰	۰/۰۰۱۷
تعداد اعضای کمیته حسابرسی	-۰/۰۰۰۲۶۲	۶/۱۸۰۰۵	-۴/۲۴۸۸۸۶	۰/۰۰۰۰
تعداد اعضای هیئت‌مدیره	-۰/۰۰۰۳۳۰	۰/۰۰۰۴۶۴	-۰/۷۱۲۷۲۳	۰/۴۷۶۸
تخصص کمیته حسابرسی × تعداد اعضای هیئت‌مدیره	۰/۰۰۰۹۸۴	۰/۰۰۰۲۰۶	۴/۷۹۰۲۶۰	۰/۰۰۰۰
تعداد اعضای کمیته حسابرسی × تعداد اعضای هیئت‌مدیره	۰/۰۰۰۲۰۸	۰/۰۰۰۱۱۰	۱/۸۸۰۶۷۷	۰/۰۶۱۴
استقلال اعضای هیئت‌مدیره	۰/۰۰۱۸۲۰	۰/۰۰۰۵۲۰	۳/۵۰۰۸۹۶	۰/۰۰۰۶
تخصص کمیته حسابرسی × استقلال اعضای هیئت‌مدیره	-۰/۰۰۰۱۳۵	۰/۰۰۰۱۱۶	-۱/۱۶۶۳۵۸	۰/۲۴۴۸
تعداد اعضای کمیته حسابرسی × استقلال اعضای هیئت‌مدیره	-۰/۰۰۰۶۵۰	۰/۰۰۰۱۶۸	-۳/۸۶۷۵۱۹	۰/۰۰۰۱
رشد فروش	۰/۰۰۱۰۴۷	۵/۸۰۰۰۵	۱۸/۰۲۹۳۷	۰/۰۰۰۰
اندازه شرکت	۰/۰۰۰۳۷۹	۱/۴۱۰۰۵	۲۶/۸۲۳۷۸	۰/۰۰۰۰

هرم مالی	۰/۰۰۰۶۰۵	۷/۴۱۰۰۵	-۸/۱۶۹۳۱۲	۰/۰۰۰۰
نسبت جریان نقدی	۰/۰۰۰۲۰۶۷	۰/۰۰۰۱۰۳	-۱۹/۹۸۹۰۹	۰/۰۰۰۰
انحراف فروش	-۵/۴۳۰۰۵	۴/۰۰۰۰۵	-۱/۳۵۹۵۸۴	۰/۱۷۵۴
ضریب تعیین	تعدیل شده:	آماره اف لیمر: ۲۷/۳۱۵	آماره F آزمون: ۱۲۴/۹۹۹۸	
۰/۸۶۸۴۲۱		سطح معنی‌داری: ۰/۰۰۰	سطح معنی‌داری: ۰/۰۰۰۰	
آماره دوربین واتسون: ۲/۲۲۲۸۱۲				

نتایج حاصل از تخمین نشان می‌دهد که احتمال آماره t برای ضریب ثابت و ضرایب متغیرهای اندازه کمیته حسابرسی، تخصص اعضای کمیته حسابرسی، استقلال هیئت‌مدیره، تعامل اندازه هیئت‌مدیره در تخصص اعضای کمیته حسابرسی، تعامل استقلال هیئت‌مدیره در اندازه کمیته حسابرسی، رشد فروش، اندازه شرکت، هرم مالی، جریان‌های نقدی بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی کمتر از ۵٪ است؛ لذا ارتباط فوق‌الذکر آماره t معنی‌دار می‌باشد و ضریب برآورد شده توسط نرم‌افزار برای متغیرهای تعامل اندازه هیئت‌مدیره در تخصص اعضای کمیته حسابرسی، تعامل استقلال هیئت‌مدیره در اندازه کمیته حسابرسی بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی به ترتیب مثبت و منفی و معنادار می‌باشد. احتمال آماره t برای متغیرهای اندازه هیئت‌مدیره، تعامل اندازه هیئت‌مدیره در اندازه کمیته حسابرسی، تعامل استقلال هیئت‌مدیره در تخصص اعضای کمیته حسابرسی و انحراف استاندارد فروش بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بیشتر از ۵٪ است؛ از این رو ضریب برآوردی متغیر فوق‌الذکر آماره t معنی‌دار نیست، بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت این متغیرها در مدل بی‌معنی می‌باشند ضریب تعیین تعدیل‌شده قدرت توضیح دهنده متغیرهای مستقل را نشان می‌دهد که قادر هستند به میزان ۸۷٪ تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. احتمال آماره F بیانگر این است که کل مدل از لحاظ آماره معنی‌دار می‌باشد. با توجه به فرضیه چون متغیرهای تعامل اندازه هیئت‌مدیره در تخصص اعضای کمیته حسابرسی، تعامل استقلال هیئت‌مدیره در اندازه کمیته حسابرسی بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی به ترتیب مثبت و منفی و معنادار می‌باشد، پس فرض H_0 رد می‌شود یعنی حاکمیت شرکتی (استقلال و اندازه هیئت‌مدیره) بر رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی اثرگذار می‌گذارد.

۵- نتیجه‌گیری و پیشنهادها

قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، شباهت‌ها و تفاوت‌های عملکرد مالی شرکت‌ها را نشان می‌دهد. مطالعات پیشین بر نقش استانداردهای حسابداری در ایجاد قابلیت مقایسه تمرکز داشتند ولی نقش نمایندگی‌های اقتصادی را به‌طور چشمگیری نادیده گرفته‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که اندازه کمیته حسابرسی و تخصص مالی و حسابداری بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی اثرگذار می‌باشد. نتایج نشان می‌دهد اندازه کمیته حسابرسی و

تخصص مالی و حسابداری اعضای کمیته حسابرسی رابطه منفی با قابلیت مقایسه صورت‌های مالی دارد. طبق نتایج پژوهش کمیته حسابرسی کوچک منجر به افزایش قابلیت مقایسه می‌گردد و همچنین تخصص مالی و حسابداری کمیته حسابرسی باعث افزایش قابلیت مقایسه نمی‌گردد که این نتیجه ممکن است به این دلیل باشد که اعضای کمیته حسابرسی دارای تخصص مالی و حسابداری وظیفه نظارتی خود را به خوبی ایفا نموده‌اند و از تخصص و مهارت‌های حسابداری و مالی خود در جهت افزایش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی استفاده نموده‌اند بنابراین می‌توان گفت کمیته‌های حسابرسی به‌طور اثربخش عمل نمی‌نمایند. به‌طوری‌که علوی و فخاری (۱۳۹۶) نیز در پژوهش خود عواملی مانند عدم نظارت و پایش سازمان بورس و کافی نبودن حقوق و مزایای اعضا و تعلق نگرفتن پاداش مانند اعضای هیئت‌مدیره را به‌عنوان دلایل کاهش اثربخشی کمیته‌های حسابرسی بیان کردند. این نتایج با یافته فنگ (۲۰۱۴) مطابقت ندارد. نتایج پژوهش وی نشان می‌دهد که ارتباط مثبت و معناداری بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی وجود دارد به‌طوری‌که کمیته‌های حسابرسی بزرگ و با تخصص مالی و حسابداری بیشتر، توانایی نظارتی بهتری بر گزارشگری مالی دارند که منجر به افزایش قابلیت مقایسه خواهد شد. زمانی که شرکت‌ها دارای کمیته‌های حسابرسی بزرگ و دارای اعضای بیشتری با تخصص مالی و حسابداری باشند، اطلاعات مالی‌شان قابلیت مقایسه بیشتری با شرکت‌های هم صنعتشان خواهند داشت. بدین ترتیب توانایی نظارتی کمیته‌های حسابرسی بزرگ جهت افزایش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بیشتر است.

همچنین نتایج نشان می‌دهد که اندازه موسسه حسابرسی بر رابطه منفی بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی اثر منفی می‌گذارد. این نتیجه نشان می‌دهد که وجود مؤسسات حسابرسی باکیفیت باعث خواهد شد تا رابطه منفی بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی کاهش یابد. به‌بیان‌دیگر، در شرکت‌هایی که مشتریان مؤسسات حسابرسی باکیفیت هستند، نقش نظارتی کمیته حسابرسی در افزایش قابلیت مقایسه ضعیف است و هنگامی‌که کمیته حسابرسی به‌طور اثربخش عمل نمی‌نماید، وجود موسسه حسابرسی باکیفیت تأثیر مثبتی بر افزایش قابلیت مقایسه خواهد داشت.

نتایج فرضیه سوم نشان می‌دهد که حاکمیت شرکتی بر رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی اثرگذار است، به‌طوری‌که اندازه هیئت‌مدیره بر رابطه منفی بین تخصص کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی تأثیر مثبت می‌گذارد؛ به‌بیان‌دیگر، اندازه هیئت‌مدیره، رابطه منفی بین تخصص کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را تشدید می‌کند که ممکن است به این دلیل باشد که هیئت‌مدیره بزرگ باعث کاهش تأثیر تخصص کمیته حسابرسی در جهت افزایش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی می‌گردد. همچنین، استقلال هیئت‌مدیره بر رابطه منفی بین اندازه کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های

مالی تأثیر منفی می‌گذارد این نتیجه به این معنی است که استقلال هیئت‌مدیره، رابطه منفی بین اندازه کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را تقلیل می‌دهد؛ بنابراین هیئت‌مدیره مستقل باعث تقویت رابطه بین اندازه کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی خواهد شد.

از دیگر یافته‌های پژوهش این است که اندازه شرکت و رشد فروش رابطه مثبتی با قابلیت مقایسه صورت‌های مالی دارد؛ بنابراین در شرکت‌های بزرگ‌تر و با رشد فروش بیشتر، قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بیشتر است (دفرانکو و همکاران، ۲۰۱۱). همچنین اهرم مالی دارای رابطه منفی با قابلیت مقایسه صورت‌های مالی می‌باشد که با نتایج دی فوند و جیمبالو (۱۹۹۴) و سوئی (۱۹۹۴) مطابقت دارد و بین نسبت جریان‌های نقدی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی رابطه منفی وجود دارد.

محدودیت‌های این پژوهش شامل عدم تشکیل کمیته‌های حسابرسی در بازه زمانی پژوهش و نبود اطلاعات حاکمیت شرکتی شرکت‌ها می‌باشد که بر حجم نمونه پژوهش اثرگذار بوده است. همچنین یکی دیگر از محدودیت‌های این پژوهش عدم حسابرسی صورت‌های مالی سه‌ماهه می‌باشد.

بر اساس نتیجه فرضیه نخست و دوم پیشنهاد می‌گردد قانون‌گذاران مواردی که باعث عدم اثربخشی کمیته‌های حسابرسی می‌شوند را شناسایی و قوانینی را در جهت اثربخشی نقش نظارتی کمیته حسابرسی تدوین نمایند. طبق فرضیه سوم پیشنهاد می‌گردد شرکت‌های دارای هیئت‌مدیره بزرگ تلاش کنند تا مانع تأثیر مثبت تخصص مالی و حسابداری کمیته حسابرسی برافزایش قابلیت مقایسه نشوند.

بر اساس نتایج این پژوهش به استاندارد گذاران و قانون‌گذاران پیشنهاد می‌گردد تا نقش کمیته‌های حسابرسی را در شکل‌گیری ویژگی‌های کیفی اطلاعات مالی در نظر بگیرند. همچنین به پژوهشگران پیشنهاد می‌گردد تا رابطه بین ویژگی‌های دیگر کمیته‌های حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را موردبررسی قرار دهند. علاوه بر این به پژوهشگران پیشنهاد می‌گردد تا جهت پژوهش‌های آتی رابطه بین حاکمیت شرکتی و سرمایه‌گذاران نهادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را موردبررسی قرار دهند.

یادداشت‌ها

1- FASB	19- Hassan and Hijazi
2- Sohn	20- Andres et al.
3- Ahmad Haji	21- McKnight and Mira
4- Habib&Azim	22- Henry
5- Hail et al.	23- Prentice and Spence
1- Hoberg and Lewis	24- Monks et al.

7-Kalbers and Fogarty	25 -Klein
8- Menon and Williams	26- Hussainey and Wang
9- Zaman et al.	27- Akhtaruddin et al.
10- Wang et al.	28- Jensen
11- Endrawes et al.	29- Cheng
12- Feng	30- Yermack
13- Karamanou and Vafeas	31- Laux
14-Raghunandan and Rama	32- Kumar and Krishnan
15- Sharma et al.	33- De Franco et al.
16- Zhang et al.	34- Barth et al.
17-Krishnan and Visvanathan	35- DeFond and Jiambalvo
18- Francis et al.	36- Sweeney

کتابنامه

۱. زارعی، علیرضا. قاسمی، معصومه. (۱۳۹۶). اثر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی، مجله بررسی‌های حسابداری: ۳(۱۲): ۴۳-۶۴.
۲. صفری گرای، مهدی. رضایی پیتته نوئی، یاسر. نوروزی، محمد. (۱۳۹۶). ارائه مدلی برای تبیین اثربخشی کمیته حسابرسی و محتوای ارزشی اطلاعات حسابداری، دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت: ۶(۲۴): ۱-۱۱.
۳. علوی، سید مصطفی. قائمی، محمدحسین. رضازاده، جواد. (۱۳۹۶). تأثیر فعالیت‌های کمیته حسابرسی بر گزارشگری مالی، پژوهش‌های کاربردی در گزارشگری مالی: ۱۰(۳): ۳۵-۶۶.
۴. علوی، سید مصطفی. قائمی، محمدحسین. (۱۳۹۶). آسیب‌شناسی کمیته‌های حسابرسی، دانش حسابرسی: ۱۱۷(۶۸): ۱۲۷-۱۴۷.
۵. فخاری، حسین. رضائی پیتته نوئی، یاسر. (۱۳۹۷). تأثیر کمیته حسابرسی بر محیط اطلاعاتی شرکت، حسابداری مدیریت: ۱۱(۳۶): ۶۳-۷۹.
۶. لاری دشت بیاض، محمود. اورادی، جواد. (۱۳۹۵). ویژگی‌های کمیته حسابرسی و حق‌الزحمه حسابرسی: شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران، پژوهش‌های تجربی حسابداری: ۶(۲۲): ۶۹-۹۴.

References

1. Ahmed Haji, A. (2015). Trend of hidden values and use of intellectual capital information: Evidence from Malaysia, Accounting Research Journal: 29(1): 81-105.

2. Alavi, S.M. Ghaemi, M.H. Rezazadeh, J. (2017). Investigating the Effect of Audit Committee's Activities on Financial Reporting, *Journal Management System*: 6(1): 35-66 (in Persian).
3. Alavi, S.M. Ghaemi, M. (2017). Pathology Audit Committee, *Journal of Audit Science*: 17(68): 127-147 (in Persian).
4. Akhtaruddin, M., Hossain, M.A., Hossain, M. and Yao, L. (2009). Corporate governance and voluntary disclosure in corporate annual reports of Malaysian listed firm, *Journal of Applied Management Accounting Research*: 7 (1): 1-19.
5. Andres, P., Azofra, V. and Lopez, F.J. (2005). Corporate boards in OECD countries: size composition, compensation, functioning and effectiveness, *Corporate Governance: An International Review*: 13(3):197-210.
6. Barth, M. E., W. R. Landsman, M. Lang, and C. Williams. (2012). Are IFRS-based and US GAAP-based accounting amounts comparable?, *Journal of Accounting and Economics*: 54(1): 68–93.
7. Cheng, S. (2008). Board size and variability of corporate performance, *Journal of Financial Economics*: 87(2): 157-176.
8. De Franco, G, S. Kothari, and R. Verdi.(2011). The Benefits of Financial Statement Comparability, *Journal of Accounting Research*: 49(4): 895–931.
9. DeFond, M, and J. Jiambalvo.(1994). Debt Covenant Violation and Manipulation of Accruals, *Journal of Accounting and Economics*: 17(1): 145–176.
10. Feng. Zhuoan .(2014). Audit committee characteristics and financial reporting comparability, <https://www.researchonline.mq.edu.au/vital/access/manager/Repository/mq:53744>.
11. Endrawes, M., Feng, Zh., Meiting Lu, Yaowen Shan .(2018). Audit committee characteristics and financial reporting comparability, *Accounting & Finance*, pp.1-35 <https://doi.org/10.1111/acfi.12354>.
12. Fakhari, H. Rezaei Pitenoei, Y.(2018). Impact of Audit Committee on the Companies Information Environment, *Management Accounting* : 11(36): 63-79.(in Persian).
13. Francis, J. R., M. L. Pinnuck, and O. Watanabe. (2014). Auditor Style and Financial Statement Comparability, *The Accounting Review*: 89(2): 605-633.
14. Hail, L., C. Leuz, and P. Wysocki, 2010, Global accounting convergence and the potential adoption of IFRS by the US (Part I): conceptual underpinnings and economic analysis, *Accounting Horizons* 24(3), 355–394.
15. Habib, A., Azim, I. (2008). Corporate governance and the value relevance of accounting Information, *Accounting Research Journal*: 2(21): 167-194.
16. Hassan, Yousef. Hijazi, Rafiq. Naser, Kamal. (2017). Does audit committee substitute or complement other corporate governance mechanisms: Evidence from an emerging economy, *Managerial Auditing Journal*, <https://doi.org/10.1108/MAJ-08-2016-1423>.

17. Henry, D. (2004). Corporate governance and ownership structure of target companies and the outcome of takeovers, *Pacific-Basin Finance Journal*: 12(4): 419-444.
18. Hoberg, G., and C. M. Lewis, 2014, Do fraudulent firms strategically manage disclosure, *Vanderbilt Owen Graduate School of Management Research Paper* (2298302).
19. Hussainey, K. and Wang, M. (2010). Voluntary disclosure and corporate governance: further UK evidence, Working paper, Stirling University.
20. Jensen, M.C. (1993). The modern industrial revolution, exit, and the failure of internal control systems, *The Journal of Finance*: 48(3): 831-880.
21. Kalbers, L. P., and T. J. Fogarty. (1993). Audit committee effectiveness: an empirical investigation of the contribution of power, *Auditing: A Journal of Practice & Theory*: 1(12): 24-49.
22. Karamanou, I., and N. Vafeas. (2005). The association between corporate boards, audit committees, and management earnings forecasts: An empirical analysis, *Journal of Accounting Research*: 3(43): 453-486.
23. Klein, A. (2002). Audit committee, board of director characteristics, and earnings management, *Journal of Accounting and Economics*: 33(3): 375-400.
24. Krishnan, G. V., and G. Visvanathan. (2008). Does the SOX Definition of an Accounting Expert Matter? The Association between Audit Committee Directors' Accounting Expertise and Accounting Conservatism, *Contemporary Accounting Research*: 3(25): 827-858.
25. Kumar, P., and K. Sivaramakrishnan. (2008). Who monitors the monitor? The effect of board independence on executive compensation and firm value, *Review of Financial Studies*: 3(21): 1371-1401.
26. Lari Dasht Bayaz, M. Oradi, j. (2017). Audit Committee Characteristics and Audit Fee: Evidence from Tehran Stock Exchange, *Journal Empirical Research in Accounting* : 6(22): 69-94. (in Persian).
27. Laux, V. (2008). Board independence and CEO turnover, *Journal of Accounting Research*: 1(46): 137-171.
28. McKnight, P.J. and Mira, S. (2003). Corporate governance mechanism, agency costs and firm performance in UK firms, available at: <http://ssrn.com/abstract=460300>.
29. Menon, K., and J. D. Williams. (1994). The use of audit committees for monitoring, *Journal of Accounting & Public Policy*: 1(13): 121-139.
30. Monks, R.G. and Minow, N.M. (2004). *Corporate Governance*, Blackwell Publishing.
31. Oussii, A.A. and Taktak, N.B. (2018). audit committees effectiveness and financial reporting timelines: The case of Tunisian listed companies, *African Journal of Economic and Management Studies*: 9(1): 34-55.
32. Prentice, R.A. and Spence, D.P. (2007). Sarbanes-Oxley as quake corporate governance: how wise is the received wisdom?, *Georgetown Law Journal*: 95(3): 1843-1909.

33. Raghunandan, K., and D. V. Rama. (2007). Determinants of audit committee diligence, *Accounting Horizons*: 21(3): 265-279.
34. Saferi Gerayli, M. Rezaei Pitenoiei, Y. Norouzi, M. (2017). A Model for Efficacy of Audit Committee and Value Relevance of Accounting Information: Structural Equation Modeling Approach, *Journal Management Syatem*: 6(24): 1-12. (in Persian).
35. Sharma, V., V. Naiker, and B. Lee. (2009). Determinants of audit committee meeting frequency: Evidence from a voluntary governance system, *Accounting Horizons*: 23(3): 245-263.
36. Sohn, B. C. (2016). The effect of accounting comparability on the accrual based and real earnings management, *Journal of Accounting and Public Policy*, 35(5): 513-539.
37. Sweeney, A. (1994). Debt-Covenant Violations and Manager's Accounting Responses, *Journal of Accounting and Economics*: 17(2): 281-308.
38. Vafeas, N. (2003). Length of board tenure and outside director independence, *Journal of Business Finance & Accounting*: 8(30): 1043-1064.
39. Yermack, D. (1996). Higher market valuation of companies with a small board of directors, *Journal of Financial Economics*: 40(2): 85-211.
40. Zhang, Y., J. Zhou, and N. Zhou. (2007). Audit committee quality, auditor independence, and internal control weaknesses, *Journal of Accounting and Public Policy*: 26(3): 300-327.
41. Zaman, M., M. Hudaib, and R. Haniffa. (2011). Corporate Governance Quality, Audit Fees and Non-Audit Services Fees, *Journal of Business Finance & Accounting*: 38(2): 165-197.
42. Zarei, A. Ghasemi, M. (2016). The Effect of Committee Characteristics on the Financial statements Quality, *Journal of Iranian Accounting Review*: 3(12): 43-64 (in Persian).
43. Wang, J., Kusnadi, Y., Leong, K.S., Suwardy, Th. (2016). Audit committees and Financial Reporting Quality in Singapore, *Journal of Business Ethics*: 139(1): 197-214.